

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
nefndasvið@althingi.is

Reykjavík 23. október 2019

1907012SA AGB
Málalykill: 14.30

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í jafnréttismálum fyrir árin 2020-2023, 150. löggjafarþing, þingskjal 102-102. mál.

Umsögn þessi er veitt með vísun til tölvupósts Alþingis 9. október sl.

Í tillögunni eru lagðar til 24 aðgerðir undir sex efnisflokkum:

- A. Stjórnsýslan
- B. Vinnumarkaður – Launajafnrétti kynja
- C. Kynbundið og kynferðislegt ofbeldi
- D. Jafnrétti, menntun og menning, íþróttar- og æskulýðsstarf
- E. Karlar og jafnrétti
- G. Alþjóðastarf.

Hér að neðan eru athugasemdir sambandsins settar fram eftir þeirri kaflaskiptingu.

A. Stjórnsýslan

Sambandið telur 1. og 7. töluliði þessa kafla fela í sér sjálfsagðar og jákvæðar aðgerðir. Aðrar tillögur kaflans kveða á um faglegan og fjárhagslegan stuðning við jafnréttis- og samþættingarstarf ráðuneyta og ríkisstofnana. Með vísun til þess að sveitarfélög eru annað stjórnsýslustigið í landinu og búa við jafn víðtækar lagaskyldur og ríkisstofnanir samkvæmt jafnréttislögum, telur sambandið tilefni til að ítreka athugasemd, sem var einnig sett fram við gerð núgildandi framkvæmdaáætlunar, að ekki sé gert ráð fyrir neinum stuðningi við jafnréttisstarf sveitarfélaga.

Sveitarstjórnir eiga skv. 12. gr. jafnréttislaga að skipa jafnréttisnefndir sem eiga að vera ráðgefandi fyrir sveitarstjórnir og hafa frumkvæði að aðgerðum til að tryggja jafna stöðu kynjanna innan viðkomandi sveitarfélags. Þær eiga m.a. að hafa umsjón með gerð jafnréttisáætlana til fjögurra ára, þar sem m.a. komi fram hvernig unnið skuli að kynjasamþættingu á öllum sviðum, ásamt framkvæmdaáætlun um hvernig leiðréttu skuli mismun á stöðu kvenna og karla innan sveitarfélagsins.

Sambandið styður áherslu á samþættingu sem aðferðarfræði til að ná markmiðum um aukið jafnrétti kvenna og karla og bendir í því sambandi á að í einu meginmarkmiða landsþings sambandsins fyrir þetta kjörtímabil er lögð áherslu á samþættingu, sbr:

1.12 Sveitarfélög verði samfélög án aðgreiningar. Stefnt skal að því að jafnréttis- og mannréttindasjónarmið, s.s. alþjóðlegar mannréttindaskuldbindingar sem Ísland

hefur undirgengist, verði fléttuð inn í alla stefnumótun og lagasetningu sem snýr að sveitarfélögunum.

Það er hins vegar tilefni til að vekja athygli á því að lagaskyldur íslenskra sveitarfélaga til samþættingarstarfs eru mun metnaðarfullri en þekkjast í norrænum nágrannalöndum og líklegast annars staðar í Evrópu. Það er öllum ljóst sem til þekkingar að sveitarfélög hafa almennt ekki getað fullnægt þessu víðtæku lagaskyldum. Til að innleiða samþættingu á öllum sviðum þarf mikið átak og sérfræðipækkingu. Það er umhugsunarefni að svo umfangsmiklar lagaskyldur séu settar á íslensk sveitarfélög þar sem mikil meirihluti þeirra eru mjög fámenn sveitarfélög sem hafa ekki burði til að ráða sér sérfræðinga í jafnréttis- og samþættingarmálum. Þar við bætist að ríkið horfir algerlega fram hjá því að veita þeim sambærilega hvatningu og stuðning og ríkisstofnunum til að fullnægja hliðstæðum lagaskyldum.

Þessu er öðru vísi farið í Svíþjóð. Samþætting er reyndar ekki lagaskylda þar í landi heldur viðurkennd aðferðarfræði til að innleiða markmið ríkisins í jafnréttismálum. Sænska ríkið er meðvitað um hversu mikilvægt það er að fá sveitarstjórnarstigið í lið með sér til að ná jafnréttismarkmiðum landsins, ekki síst vegna þess að sveitarstjórnarstigið er það stjórnvalda sem stendur næst íbúum. Það veitti á árunum 2013-2017 24 milljónum evra til að styrkja samþættingarstarf sænskra sveitarfélaga og svæða undir umsjón sænska sveitarfélagasambandsins. Á árunum 2018-2020 fær sambandið svo aftur 6 milljónir evra til að styrkja jafnréttisstarf sveitarfélaga og svæða og nú hefur ofbeldi karla gegn konum bæst við sem áhersluatriði.

Styrkveitingar ríkisins til samþættingaverkefna íslenskra sveitarfélaga og annars jafnréttisstarf væri mikilvæg hvatning til að efla þau til dæða á þessu sviði. Eins og staðan er í dag er ekki fyrir hendi neinn utanaðkomandi fjárstuðningur við þróunarstarf sveitarfélaga á sviði jafnréttismála.

B. Vinnumarkaður – Launajafnrétti kynja

Í 8 lið þessa kafla framkvæmdaáætlunarinnar er kveðið á um aðgerðir til áframhaldandi innleiðingar jafnlaunavottunar. Meðal annars er kveðið á um að regluverk jafnlaunavottunar vegna innleiðingar jafnlaunastaðalsins verði þróað áfram á vettvangi stýrihóps Stjórnarráðsins. Það er hins vegar ekki gert ráð fyrir aðkomu aðila vinnumarkaðarins að þessari vinnu. Sambandið gerir alvarlega athugasemd við að ekki sé gert ráð fyrir aðkomu sveitarfélaga að aðgerðum undir þessum tölulið. Sveitarfélögin eru í heild sinni stærsti vinnuveitandi landsins og þau hafa sérstöðu gagnvart jafnlaunavottuninni vegna þess kynhlutlausu starfsmatskerfi sem þau byggja á. Sambandið telur mjög mikilvægt að það taki þátt í vinnu að frekari þróun og innleiðingu staðalsins. Meðal verkefna, sem þarf að vinna í samstarfi við sveitarfélög og aðra aðila vinnumarkaðarins, er að tryggja að innleiðing staðalsins sé samræmd út frá sömu viðmiðum óháð atvinnugreinum eða geirum atvinnulífsins. Enn fremur að viðmið til vottunaraðila og eftirlit með ferli jafnlaunavottunar tryggji samanburðarhæfa framkvæmd. Sambandið telur jákvætt að í d-lið er lagt til að þróaður verði hugbúnaður fyrir starfaflokkun og launagreiningar sem auðveldi fyrirtækjum og stofnunum innleiðingu jafnlaunakerfa en leggur áherslu á að samhliða þarf að greina hvaða starfaflokkun stenst skoðun

til að fá aðgengi að slíku kerfi. Í því sambandi er mikilvægt fyrir sveitarfélögin að fá viðurkenningu á því að starfsmat þeirra uppfylli kröfur um starfaflokkun og launagreiningar og sé því fullnægjandi og tilbúið kerfi til að byggja jafnlaunavottun sveitarfélaga á.

Í 9. tölulið er kveðið á um að á gildistíma áætlunarinnar verði unnið að framkvæmd og eftirfylgni verkefna sem byggjast m.a. á tillögugerð aðgerðahóps stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins um launajafnrétti sem starfaði á árunum 2012 til 2018. Að mati sambandsins er ekki kveðið með nægilega afgerandi hætti á um samstarf við aðila vinnumarkaðarins um verkefni undir þessum lið. Telur sambandið fullt tilefni til þess að kveða með skýrum hætti á um að aðgerðahópur um launajafnrétti verði endurskipaður til að ljúka þeim verkefnum sem hann vann að en einnig til að vera almennt til ráðgjafar og samráðs um mál sem tengjast jöfnun launa milli karla og kvenna, þ. á m. um mál sem tengjast jafnlaunavottuninni.

Samkvæmt 11. lið kaflans skal unnið að því að samanlagður réttur foreldra til fæðingarorlofs verði lengdur úr níu mánuðum í tólf mánuði í tveimur áföngum á tímabilinu 2020-2021. Fram kemur að markmiðið sé meðal annars að brúa bilið sem myndast þegar foreldrar hafa fullnýtt fæðingarorlofsrétt sinn og þangað til barn fær dvöl á leikskóla og þar með tryggja báðum foreldrum möguleika á að annast barn sitt án þess að það hafi í för með sér verulega röskun á atvinnuþátttöku hvors um sig, auk jafnvægis milli atvinnuþátttöku og fjölskyldulífs.

Framangreind tillaga er í samræmi við stefnumörkun Sambandsins en þar segir í lið 3.2.17. „Sambandið beiti sér fyrir því að fæðingarorlof verði lengt í 12 mánuði án þess að það leiði til skerðingar á greiðslum til foreldra. Teknar verði upp viðræður milli ríkis og sveitarfélaga um fjármögnun leikskóladvalar að fæðingarorlofi loknu.“

Orðalag í áætluninni gefur í skyn að dvöl á leikskóla sé tryggð þegar barn nær 12 mánaða aldri en í flestum tilfellum er ekki svo. Með hliðsjón af stefnumörkun sambandsins er farið fram á að bætt sé við framkvæmdaáætlunina undir þessum lið áformum um viðræður milli ríkis og sveitarfélaga um fjármögnun leikskóladvalar að fæðingarorlofi loknu.

C. Kynbundið og kynferðislegt ofbeldi

Í 13. lið er fjallað um framkvæmd Ístanbúl-samningsins og að unnin verði stefnumarkandi landsáætlun um framfylgd samnings Evrópuráðs um forvarnir og baráttu gegn ofbeldi á konum og heimilisofbeldi (Ístanbúl-samningsins) frá 2011. Fram kemur að landsáætlunin skuli unnin í samráði og samvinnu við meðal annars sveitarfélög. Í stefnumörkun sambandsins, lið 3.3.3, er fjallað um baráttu gegn heimilisofbeldi en þar segir „Sambandið styðji við að sveitarfélög geti tekið upp nýtt verklag í heimilisofbeldismálum í samræmi við tilmæli Ríkislögreglustjóra. Sveitarfélögum verði tryggðar bjargar til innleiðingar fyrrgreinds verklags.“ Sambandið styður fyrirhugað samráð og samvinnu um gerð landsáætlunar en ítrekar mikilvægi þess að áætlunin verði fjármögnuð og að sveitarfélögum sem og öðrum aðilum séu tryggðar bjargar til að innleiða verklag um forvarnir og baráttu gegn ofbeldi á konum og heimilisofbeldi. Aftur er vísað til sænskrar fyrirmyndar um stuðning við jafnréttisstarf sveitarfélaga, sbr. hér að framan.

D. Jafnrétti, menntun og menning, íþrótt- og æskulýðsstarf

15. Jafnrétti í skólastarfi

15.1 Karlar og kennsla.

Sambandið tekur heils hugar undir mikilvægi þess að unnið verði að fjölgun í kennarastétt, með áherslu á fleiri karlmenn, og hefur tekið þátt í beinum aðgerðum til að svo megi verða. Nýverið lauk átaksverkefninu *Karlar í yngri barna kennslu*, samstarfsverkefni sambandsins, háskólanna, kennarasambandsins og fleiri og hefur það leitt til fjölgunar umsókna karla miðað við fyrri ár. Það er hins vegar fráleitt að halda því fram í inngangi þessa liðar að hækkandi meðalaldur kennara og brotthvarf úr kennarastétt leiði til þess að nemendur fái ekki nám við hæfi. Það er stór og órökstudd fullyrðing sem sambandið gerir alvarlega athugasemd við. Aðgerðir til að stuðla að þeim markmiðum sem nefnd eru í liðum a-d eru flestar þegar komnar í framkvæmdarfarveg í aðgerðaáætlun menntamálaráðherra í tengslum við aukna nýliðun í kennarastétt¹.

Sambandið telur að skýra þurfi betur hvaða aðgerðir eiga að felast í B-liðnum: „Viðurkenning á störfum kennara verði aukin“.

Tekið er undir mikilvægi þess að auka gæði og samhæfingu starfsþróunar kennara, sbr. d-lið. Samstarfsráð um starfsþróun og símenntun skilaði nýverið skýrslu til mennta- og menningarmálaráðherra með vönduðum tillögum í því skyni.

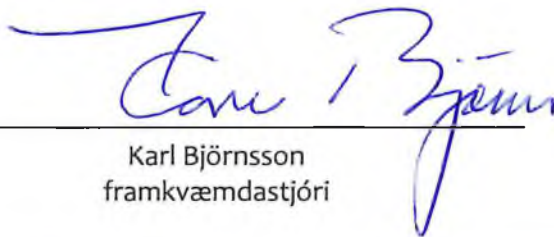
Síðari hluti d-liðarins „...að bæta starfsumhverfi kennara til frambúðar.“ er hins vegar of opin og óljós. Með þessu orðalagi er áætlunin komin inn á úrlausnarefni sem tekist er á um í kjarasamningum.

Sambandið gerir einnig athugasemd við kostnaðaráætlun þessa liðar þar sem segir: „Innan ramma fjárveitingar samstarfsráðs um starfsþróun kennara og skólastjórnenda.“

Búið er að kostnaðarmeta tillögur þær sem fyrr voru nefndar og eru á forræði mennta- og menningarmálaráðherra og þær fjárhæðir rúmast alls ekki innan fjárheimilda samstarfsráðs um starfsþróun, hvað þá enn frekari aðgerðir á grundvelli áætlunarinnar. Þá er rétt að vekja athygli á að skv. 7. gr. laga um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda, sem munu taka gildi um næstu áramót, verður samstarfsráðið lagt niður og nýtt ráð, kennararáð, mun aðeins fá hluta af verkefnum þess til sín. Það gengur því ekki upp að setja fram tillögu þess efnis að kostnaður rúmist innan þröngra fjárheimilda samstarfsráðs sem brátt mun heyrja sögunni til.

Virðingarfyllst

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri

¹ <https://www.stjornarradid.is/verkefni/menntamal/adgerdir-i-menntamalum/fjolgom-kennurum-adgerdir-i-menntamalum/>